

სახელმძღვანელო პრინციპები იმუღავით გადაადგილების შესახებ

შესავალი: მიზნები და ამოცანები

- წინამდებარე სახელმძღვანელო პრინციპები ეხება მსოფლიოში იძულებით გადაადგილებულ პირთა სპეციფიურ პრობლემებს. მასში მოცემულია ის უფლებები და გარანტიები, რომლებიც დაკავშირებულია, როგორც პირთა იძულებით გადაადგილებისაგან დაცვასთან, ასევე მათი გადაადგილების, დაბრუნების ან ასევე ადგილას დასახლებისა და რეინტეგრაციისას დაცვაზე და დახმარებასთან.
- ამ პრინციპების მიზნებიდან გამომდინარე იძულებით გადაადგილებულ პირებად ითვლებიან ის პირები ან პირთა ჯგუფები, რომლებიც გამოძევებულ იქნენ ან იძულებულნი გახდნენ დაეტოვებინათ თავიანთი სახლი ან მუდმივი საცხოვრებელი ადგილი, რათა გაქცეოდნენ შეიარაღებულ კონფლიქტს, საყოველთაო ძალადობას, ადამიანის უფლებათა ხელყოფასა და სტიქიურ ან ადამიანის მიერ შექმნილი კატასტროფებს და, ამასთან, არ გადაუცვეთათ სურთაშორისოდ აღიარებული სახელმწიფო საზღვარი.
- წინამდებარე პრინციპები ასახავს და შეესაბამება ადამიანის უფლებათა საერთაშორისო სამართალსა და საერთაშორისო ჰუმანიტარულ სამართალს. იგი სახელმძღვანელოა:
 - გერარალური მდივნის წარმომადგენლისათვის იძულებით გადაადგილებულ პირთა მიმართ თავისი მანდატის აღსრულებისას;
 - სახელმწიფოებისათვის, სადაც წამოიჭრება იძულებითი გადაადგილების პრობლემა;
 - ყველა სხვა პირებისა, ჯგუფებისა და ოფიციალური უწყებებისათვის, რომელთაც შეხება აქვთ იძულებით გადაადგილებულ პირთა პრობლემასთან;
 - სამთავრობათშორისო და არასამთავრობო ორგანიზაციებისათვის, რომელთაც შეხება აქვთ იძულებით გადაადგილებასთან.
- ეს სახელმძღვანელო პრინციპები რაც შეიძლება ფართოდ უნდა იქნეს გავრცელებული და გამოყენებული.

პირი პირველი ზოგადი პრინციპები

პრინციპი 1

- იძულებით გადაადგილებული პირები საერთაშორისო და ადგილობრივი კანონმდებლობის მიხედვით, თანასწორობის საფუძველზე უნდა სარგებლობდნენ იგივე უფლებებითა და თავისუფლებებით, რითაც სარგებლობენ სხვა პირები თავიანთ ქვეყანაში. მათ არ უნდა გარკვედნენ რაიმე დისკრიმინაცია მათი უფლებებისა და თავისუფლებების განხორციელებაში იმ მიზეზით, რომ ისინი იძულებით არიან გადაადგილებულნი.
- ეს პრინციპები არ მოქმედებს წინააღმდეგობაში საერთაშორისო სამართლით გათვალისწინებულ ინდივიდუალურ სისხლისსამართლებრივ პასუხისმგებლობასთან ისეთ დანაშაულებზე, როგორიც არის გენოციდი, დანაშაული ტერორიზმის წინააღმდეგ, ომის დანაშაული.

პრინციპი 2

- ეს პრინციპები, ყოველგვარი არასასურველი განსხვავების გარეშე, უნდა დაიცვას და გამოიყენოს ყველა ოფიციალურმა თუ სხვა პირმა და ჯგუფმა, რომელთაც შეხება აქვთ იძულებით გადაადგილებულ პირთა პრობლემასთან, მიუხედავად მათი თურთმობის სტატუსისა. ამ პრინციპების დაცვა და განხორციელება არ იმოქმედებს აღნიშნული ოფიციალური თუ სხვა პირისა და ჯგუფის სტატუსზე.
- არ შეიძლება ამ პრინციპების ინტერპრეტირება როგორც საერთაშორისოდ აღიარებული ადამიანის უფლების, საერთაშორისო ჰუმანიტარული სამართლის დოკუმენტების ან პირისთვის ადგილობრივი

კანონმდებლობით მინიჭებული უფლებების შემზღვევა, გამაუქმებელი ან შემცველი. კერძოდ, ეს პრინციპები არ ეწინააღმდეგება სხვა ქვეყანაში თავშესაფრის ძიებისა და მისი გამოყენების უფლებას.

პრინციპი 3

1. ეროვნულ ხელისუფლებებს ეკისრებათ უპირატესი გალდებულება და პასუხისმგებლობა, რათა თავიანთი იურისდიქციის ფარგლებში იძულებით გადაადგილებული პირები უზრუნველყონ შესაბამისი დაცვითა და ჰუმანიტარული დახმარებით.
2. იძულებით გადაადგილებულ პირებს უფლება აქვთ მოითხოვონ და მიიღონ დაცვა და ჰუმანიტარული დახმარება საკუთარი ხელისუფლებისაგან. ისინი არ შეიძლება დენილნი ან დასჯილნი იყვნენ მსგავსი მოთხოვნებისათვის.

პრინციპი 4

1. ეს პრინციპები უნდა გამოიყენებოდეს ყოველგვარი დისკრიმინაციის გარეშე – განურჩევლად რასისა, კანის ფერის, სქესის, ენის, რელიგიის თუ მრწამსის, პოლიტიკური თუ სხვა შეხედულების, ეროვნული, ეთნიკური თუ სოციალური წარმომადგენლობის, სამართლებრივი თუ სოციალური მდგომარეობის, ასაკის, ქმედუნარიანობის, საკუთრების, დაბადების თუ სხვა მსგავსი მარკებლებისა.
2. იმ იძულებით გადაადგილებულ პირებს, როგორებიც არიან ბავშვები, განსაკუთრებით უპატრონო არასრულწლოვანები, ორსული ქალები, ჩვილებზეზრუნველი დედები, მარტოხელა დედები, ქმედუნარიანი და მოხუცები, უფლება აქვთ დაცვასა და დახმარებაზე, რომელიც განპირობებულია მათი მდგომარეობით და აგრეთვე უფლება აქვთ მათი განსაკუთრებული საჭიროებიდან გამომდინარე მოპოვებაზე.

პარი მერი

პრინციპები გადაადგილებიდან დაცვის შესახებ

პრინციპი 5

ყველა ხელისუფლებამ და ხაერთაშორისო ასპარეზზე მოქმედმა პირმა უნდა დაიცვას საერთაშორისო სამართლიდან – მათ შორის ადამიანის უფლებებისა და ჰუმანიტარული სამართალიდან, გამომდინარე ვადლებულებები და უზრუნველყოს მათი დაცვა ყველა შემთხვევაში, რათა თავიდან იქნეს აცილებული ისეთი მდგომარეობა, რასაც შეიძლება მოჰყვეს პირთა იძულებითი გადაადგილება.

პრინციპი 6

1. ყოველ ადამიანს უნდა გააჩნდეს თავისი სახლიდან ან მუდმივი საცხოვრებლოდან თვითნებური გადაადგილებისაგან დაცვის უფლება.
2. თვითნებური გადაადგილების აკრძალვა ეხება ისეთ გადაადგილებას:
 - (a) რომელიც ემყარება აპარტიდის პოლიტიკას, ეთნიკურ წმენდას ან მსგავს ქმედებებს გაბიზნულს ან რომელსაც შედეგად მოჰყვება დაზარალებული მოსახლეობის ეთნიკური, რელიგიური ან რასობრივი შემადგენლობის შეცვლა;
 - (b) რომელსაც ადგილი აქვს შეიარაღებული კონფლიქტისას გარდა იმ შემთხვევებისა, როდესაც სამოქალაქო მოსახლეობის უსაფრთხოება ან აუცილებელი სამხედრო მიზნები ამას მოითხოვს;
 - (c) რომელსაც ადგილი აქვს განვითარების ფართომასშტაბიანი პროექტების განხორციელებისას და როდესაც ეს უკანასკნელი არ არის გამართლებული საზოგადოებრივი ინტერესებიდან გამომდინარე;

(d) რომელსაც ადგილი აქვს უბედურებისას, გარდა იმ შემთხვევებისა, როდესაც დაზარალებულთა უსაფრთხოება და ჯანმრთელობა მოითხოვს მათ ევაკუაციას;

(e) როდესაც იგი გამოიყენება მოსახლეობის კოლექტიური დასვენისათვის.

3. გადაადგილება არ უნდა გაგრძელდეს იმაზე შეტანას, ვიდრე ამას მოცემული ვითარება მოითხოვს.

პრინციპი 7

1. პირთა გადაადგილებასთან დაკავშირებული ნებისმიერი გადაწყვეტილების მიღებამდე პასუხისმგებელი ოფიციალური პირები უნდა დარწმუნდნენ, რომ შესწავლილია გველა შესაძლო ალტერნატივა, რათა თავიდან იქნას აცილებული ხრული გადაადგილება. იმ შემთხვევაში, როდესაც არ არის სხვა გამოსავალი, მიღებული უნდა იქნეს გადაადგილების მასშტაბებისა და მისი არასასურველი ეფექტების მინიმუმამდე შემცირების გველა ზომა.

2. ხელისუფლება, რომელიც აღნიშნულ გადაადგილებას ახორციელებს, მაქსიმალურად უნდა დარწმუნდეს, რომ ყოველი გადაადგილებული პირი უზრუნველყოფილი იქნება თავშესაფრით, და რომ აღნიშნული გადაადგილება განხორციელდება უსაფრთხოების, კვების, ჯანმრთელობისა და ჰიგიენის თვალზაზრისით დამაკმაყოფილებელ პირობებში და რომ კრთი ოჯახის წევრები არ იქნებიან დაშორებულნი.

3. თუ იძულებით გადაადგილება ხორციელდება სხვა ვითარებაში გარდა, შეიარაღებული კონფლიქტებისა და უბედურებების კრიტიკული სტადიებისა, მაშინ შემდეგი გარანტიები უნდა იქნას დაკმაყოფილებული:

(a) განონით ძალმოსილ ხელისუფლების პირთა მიერ უნდა იქნეს მიღებული სპეციფიკური გადაწყვეტილებები ამ ზომების თაობაზე;

(b) სათანადო ზომები უნდა იქნას მიღებული რათა გადასადგილებული პირი გარანტირებული იყოს სრული ინფორმაციით გადაადგილების მიზეზებსა და პროცედურებზე და, საჭიროების შემთხვევაში, კომპენსაციასა და განთავსებაზე.

(c) იმისთვის, რომ გადაადგილება მოხდეს იძულებით გადასადგილებელი პირების თანხმობით, საჭიროა რომ ისინი სრულად იყვნენ ინფორმირებულნი ვითარების შესახებ და მიუკეთ თავისუფალი არჩევანი;

(d) პასუხისმგებელმა ოფიციალურმა პირებმა უნდა სცადონ დაზარალებულთა ჩართვა, განსაკუთრებით ქალების, მათი ხელახალი განსახლების დაგეგმვასა და მართვაში;

(e) საჭიროების შემთხვევაში, კომპეტენტურმა სახელისუფლებო ორგანოებმა უნდა განხორციელონ განონის აღსრულებითი ღონისძიებები;

(f) დაცული უნდა იქნეს უფლება ეფექტურ საშუალებებზე, მათ შორის ხათანადო ხასამართლო ორგანოების მიერ მხგაესი გადაწყვეტილებების გადასინჯვაზე.

პრინციპი 8

გადაადგილება არ შეიძლება განხორციელდეს ისე რომ დაარღვეს დაზარალებულთა სიცოცხლის, ღირსების, თავისუფლებისა და უსაფრთხოების უფლება.

პრინციპი 9

ახელმწიფოებს აკისრიათ განსაკუთრებული მოვალეობა, რათა გადაადგილებისაგან დაიცვან მკვიდრი მოსახლეობა, აგრეთვე უმცირესობები, კვლები, მწყემსები და მოსახლეობის სხვა ჯგუფები, რომელნიც უპირატესად არიან დამოკიდებულნი და მიმაგრებულნი მიწაზე.

**ქართი მსსაშმ
პრინციპები გადაადგილებებისა
დაცვის შესახებ**

პრინციპი 10

1. სიცოცხლე ადამიანის ხელშეუვალი უფლებაა, რომელსაც იცავს კანონი. არავის არ აქვს უფლება თვითნებურად მოუსწრაფოს ვინმეს სიცოცხლე. იბულებით გადაადგილებული პირები დაცული უნდა იყვნენ ისეთი ხელყოფისაგან, როგორიც არის:

- (a) ვეროციდი;
- (b) მკვლელობა;
- (c) სწრაფი ან თვითნებური მსჯავრის დადება;
- (d) იბულებით გაქრობა, მათ შორის ქალისა და ბავშვის გატაცება და გატაცება გამომძიების მიზნით, რომელიც განხორციელდა სიკვდილის მუქარით ან გახდა საკვდილის მიზეზი;

ასევე უნდა აიკრძალოს ზემოაღნიშნული ნებისმიერი ქმედების ჩადენის მუქარა და წაქეზება.

2. ნებისმიერ ვითარებაში აკრძალულია თავდასხმები ან ძალადობის სხვა აქტები, მიმართული იბულებით გადაადგილებულ პირთა წინააღმდეგ, რომელნიც არასოდეს მონაწილეობდნენ ან აღარ მონაწილეობენ საომარ მოქმედებებში. იბულებით გადაადგილებული პირები დაცული უნდა იქნენ განსაკუთრებით ისეთი მოქმედებისაგან, როგორიც არის:

- (a) გამიზნული ან განურჩეველი თავდასხმა ან ძალადობის სხვა აქტები, რაც გულისხმობს ისეთი ზონების შექმნასაც, სადაც მშვიდობიან მოქალაქეებზე თავდასხმები დაშვებულია;
- (b) შიმშილი, როგორც ბრძოლის ფორმა;
- (c) მათი გამოყენება სამხედრო ობიექტების თავდასხმისაგან დასაცავად ან სამხედრო ოპერაციების საფარველად, ხელშეწყობად ან შემაფერხებლად;
- (d) თავდასხმები მათ ბანაკებსა და დასახლების ადგილებზე;
- (e) ქვეთსაწინააღმდეგო ნაღმების გამოყენება.

პრინციპი 11

1. ყოველ ადამიანს აქვს ღირსების, აგრეთვე ფიზიკური, გონებრივი თუ მორალური ხელშეუხებლობის უფლება.

2. იბულებით გადაადგილებული პირები, მიუხედავად იმისა შეზღუდული აქვთ თუ არა თავისუფლება, დაცული უნდა იყვნენ ისეთი მოქმედებისაგან, როგორიცაა:

- (a) გაუპატიურება, ტანჯვა, გარყვნილობა, წაშება, სასტიკი, არაადამიანური და დამამცირებელი მოპერობა ან სასჯელი და პატივისა და ღირსების შემლახავი სხვა მოქმედებები, როგორიც არის სქესობრივი ძალადობა, პროსტიტუციის იბულება და ნებისმიერი შეურაცხყოფა;
- (b) მონობა ან მონობის სხვა თანამედროვე ფორმები, ისეთი როგორიც არის, გამოსასყიდით გათხოვება, სექსუალური ექსპლუატაცია, ბავშვის იბულებითი შრომა;
- (c) ძალადობის იმგვარი აქტები, რომელიც გამიზნულია იბულებით გადაადგილებულ პირთა შორის ტერორის დასათესად.

იკრძალება ზემოაღნიშნული ნებისმიერი ქმედების ჩადენის მუქარა და წაქეზება.

პრინციპი 12

1. ყოველ ადამიანს აქვს პიროვნების თავისუფლებისა და უსაფრთხოების უფლება. დაუშვებელია თვითნებური დაპატიმრება და დაკავება სასამართლოს გადაწყვეტილების გარეშე.
2. იძულებით გადაადგილებულ პირთა ამ უფლების განზოგადებისათვის საჭიროა, რომ ისინი არ იყვნენ ინტერნირებულნი ან შემოფარგლულნი ბანაკში. ამგვარი ინტერნირების ან შემოფარგვლისთვის საჭირო შემთხვევების არსებობისას, იგი არ უნდა გრძელდებოდეს იმაზე მეტ ხანს, ვიდრე ამას მოცემული ვითარება მოითხოვს.
3. იძულებით გადაადგილებული პირები დაცული უნდა იყვნენ თავიანთი გადაადგილების გამო დისკრიმინაციული დაპატიმრებისა და დაკავებისგან.
4. დაუშვებელია იძულებით გადაადგილებული პირის მძევლად აყვანა.

პრინციპი 13

1. არავითარ შემთხვევაში არ შეიძლება იძულებით გადაადგილებული ბავშვების შეიარაღებულ ძალებში გაწვევა და სამხედრო მოქმედებებში მონაწილეობის უფლების მოთხოვნა ან გაცემა.
2. იძულებით გადაადგილებული პირები დაცული უნდა იყვნენ დისკრიმინაციული გაწვევისაგან ნებისმიერ შეიარაღებულ ძალებში ან ფორმირებებში მათი მდგომარეობის გამო. კერძოდ, ნებისმიერ ვითარებაში იკრძალება ყოველგვარი ხასტიკი, არაადამიანური ან დამამცირებელი ქმედება, რომელიც აიძულებს პირს დათანხმდეს გაწვევაზე ან სჯის გაწვევაზე უარის შემთხვევაში.

პრინციპი 14

1. ყოველ იძულებით გადაადგილებულ პირს აქვს თავისუფალი გადაადგილების უფლება და საცხოვრებელი ადგილის არჩევის თავისუფლება.
2. კერძოდ, იძულებით გადაადგილებულ პირებს უფლება აქვთ თავისუფლად გადაადგილდნენ თავიანთი ბანაკისა თუ საცხოვრებელი ადგილის როგორც შიგნით, ისე გარეთ.

პრინციპი 15

- იძულებით გადაადგილებულ პირებს უფლება აქვთ:
- (a) ეძებონ უსაფრთხოება ქვეყნის სხვა ნაწილში;
 - (b) დატოვონ თავიანთი ქვეყანა;
 - (c) ეძებონ თავშესაფარი სხვა ქვეყანაში;
 - (d) დაცული იყვნენ იძულებით დაბრუნების ან დასახლებისაგან ისეთ ადგილას, სადაც მათ სიცოცხლეს, უსაფრთხოებას, თავისუფლებას და/ან ჯანმრთელობას საფრთხე დაემუქრება.

პრინციპი 16

1. ყველა იძულებით გადაადგილებულ პირს უფლება აქვს იცოდეს დაკარგული ნათესავის ბედისა და მისი ადგილმდებარეობის შესახებ.
2. ხელისუფლების პასუხისმგებელი ორგანოები უნდა ეცადონ დაადგინონ იმ იძულებით გადაადგილებულ პირთა ბედი და ადგილსამყოფელი, რომელნიც გამოცხადებული არიან, როგორც უგზო-უცვლოდ დაკარგულნი, და ითანამშრომლონ ამავე მიზნით მოღვაწე საერთაშორისო ორგანიზაციებთან. მათ უნდა აცნობონ უახლოეს ნათესავს გამოძიების მსვლელობის შესახებ და შეატყობინონ ნებისმიერ შემდეგ.

3. ზელისუფლების პასუხისმგებელი ორგანოები უნდა ეცადონ შეაგროვონ და დაადგინონ გარდაცვალებულთა გვამის ნაწილები, დაიცვან ისინი გამარცხისა და დამახინჯებისაგან, და გააადვილონ გვამის ნაწილების დაბრუნება უახლოესი ნათესავისათვის ან უზრუნველყონ მათი პატივით დაკრძალვა.
4. იძულებით გადაადგილებულ პირთა სამარხები ნებისმიერ ვითარებაში უნდა იყოს დაცული. იძულებით გადაადგილებულ პირებს უნდა ჰქონდეთ გარდაცვლილ ნათესავთა სამარხების მონახულების უფლება.

პრინციპი 17

1. ყოველ ადამიანს აქვს ოჯახური ცხოვრების პატივისცემის უფლება.
2. იძულებით გადაადგილებულ პირთა ამ უფლების განსახორციელებლად, იმ წევრებს რომელთაც სურთ ერთად დარჩენა უნდა მიეცეთ ამის უფლება.
3. ოჯახებს, რომლებიც დაშორებულნი არიან იძულებითი გადაადგილების გამო, უნდა მიეცეთ გამოლიანების უფლება რაც შეიძლება მალე უნდა იქნეს გადადგმული ყველა საჭირო ნაბიჯი ამ ოჯახების აღდგენისათვის, განსაკუთრებით, როდესაც საქმე ეხება ბავშვებს. ზელისუფლების პასუხისმგებელმა ორგანოებმა სელი უნდა შეუწყონ ოჯახის წევრების მიერ განხორციელებულ მოძიებას, წაახადონ და ითანამშრომლონ იმ პუმანიტარულ ორგანიზაციებთან, რომლებიც მონაწილეობენ ოჯახების აღდგენის საქმეში.
4. იძულებით გადაადგილებულ პირთა ოჯახის წევრებს, რომელთა პირადი თავისუფლება შეზღუდული იყო ბანაკებში ინტერნირებითა და შემოფარგვლით, უფლება აქვთ დარჩნენ ერთად.

პრინციპი 18

1. ყველა იძულებით გადაადგილებულ პირს აქვს შესაბამისი ადეკვატური ცხოვრების უფლება.
2. როგორც მინიმუმი, ზელისუფლების პასუხისმგებელმა ორგანოებმა უნდა უზრუნველყონ ნებისმიერ ვითარებაში და ყოველგვარი დისკრიმინაციის გარეშე, ქვემოთ ჩამოთვლილ საშუალებებზე უსაფრთხოდ ზეღმისაწვდომობა:
 - (a) აუცილებელი საკვები და სასმელი წყალი;
 - (b) თავშესაფარი და საცხოვრებელი;
 - (c) შესაფერისი ტანისამოსი;
 - (d) გადაუდებელი სამედიცინო დახმარება და ხანიტარული მომსახურება.
3. განსაკუთრებული ძალისხმევა უნდა იქნეს მიმართული ამ ძირითადი საჭიროებებით მომარაგებასა და დანაწილებაში ქალების ხრული მონაწილეობის უზრუნველყოფისაგან.

პრინციპი 19

1. ყველა დაჭრილი და ავადმყოფი იძულებით გადაადგილებული პირი, ისევე როგორც ქმედუნარიანი, უფლებამოსილი არიან მიიღონ სამედიცინო დახმარება და ყურადღება, რომელსაც ისინი ითხოვენ, ყოველგვარი განსხვავების გარეშე, გარდა სამედიცინო დახმარების აუცილებლობაზე დამყარებული განსხვავებისა, სრულად, პრაქტიკული შესაძლებლობის ფარგლებში და მაქსიმალურად მჭიდრო ვადებში. საჭიროების შემთხვევაში იძულებით გადაადგილებულ პირებისათვის ზეღმისაწვდომი უნდა იყოს ფსიქოლოგიური და სოციალური მომსახურება.
2. განსაკუთრებული ყურადღება უნდა მიექცეს ქალების ჯანმრთელობას, რისთვისაც ზეღმისაწვდომი უნდა იყოს ბან-გინეკოლოგიური დაწესებულებები და მომსახურება, როგორც არის რეპროდუქტიული

მელიცნა, ასევე შესაბამისი კონსულტაციები სექსუალური ან სხვა სახის შეურაცხყოფის მსხვერპლთათვის.

3. განსაკუთრებული ყურადღება უნდა დაეთმოს აგრეთვე იმას, რომ თავიდან იქნას აცილებული ვირუსული და ინფექციური დაავადებების, მათ შორის შიდსის, გაფრცხვლება იძულებით გადაადგილებულ პირთა შორის.

პრინციპი 20

1. ყოველ ადამიანს აქვს უფლება იყოს კანონის წინაშე აღიარებული სუბიექტი.
2. იძულებით გადაადგილებულ პირთა ამ უფლების განსახორციელებლად გველა შეზაბამისმა სახელმწიფო ორგანომ უნდა გასცეს ნებისმიერი დოკუმენტი, რომელიც უზრუნველყოფს მათი სამართლებრივი უფლებების განხორციელებას, როგორცაა, პასპორტი, პირადობის დამადასტურებელი დოკუმენტი, დაბადებისა და ქორწინების მოწმობა, გერბი, ოფიციალურმა პირებმა უნდა გააადვილონ გადაადგილებისას დაკარგული დოკუმენტების აღდგენა ან ახლების გაცემა, ისეთი რეალობას მოკლებული მოთხოვნის გარეშე, როგორც არის აღნიშნული დოკუმენტების მოსაძიებლად შედმივ საცხოვრებელ ადგილზე დაბრუნება.
3. ქალსა და მამაკაცს აქვთ უფლება მიიღონ საჭირო დოკუმენტები და უფლება, ეს დოკუმენტები გაიცეს პირადად მათ სახელზე.

პრინციპი 21

1. არავის შეიძლება თვითნებურად ჩამოერთვას საკუთრებაში ან მფლობელობაში არსებული ქონება.
2. იძულებით გადაადგილებულ პირთა საკუთრებაში ან მფლობელობაში არსებული ქონება ნებისმიერ ვითარებაში დაცული უნდა იყოს, განსაკუთრებით კი ისეთი სახის მოქმედებებისაგან, როგორცაა:
 - (a) ძარცვა;
 - (b) გამოზნული, განურჩეველი თავდასხმები ან ძალადობის სხვა აქტები;
 - (c) მათი გამოყენება საშხედრო ობიექტებისა და საშხედრო ობერაციების საფარველად;
 - (d) გახდნენ რეპრესალიების ობიექტები;
 - (e) მათი განადგურება ან მოთვისება, როგორც კოლექტიური დასჯის მეთოდი;
3. იძულებით გადაადგილებულ პირთა საკუთრებაში ან მფლობელობაში არსებული ქონება, რომლის დატოვებაც მათ მოუხდათ, დაცული უნდა იყოს განადგურებისაგან და თვითნებური და არალეგალური მითვისების, ოკუპირების ან გამოყენებისაგან.

პრინციპი 22

1. იძულებით გადაადგილებული პირები, მოუხედავად იმისა ცხოვრობენ თუ არა ისინი ბანაკებში, თავიანთი გადაადგილების გამო არ უნდა იქნენ დისკრიმინირებულნი ისეთი უფლებების განხორციელებაში, როგორცაა:
 - (a) აზრის, სინდისის, აღმსარებლობისა და რწმენის, შეხედულებისა და სიტყვის თავისუფლება;
 - (b) უფლება, მიიძიონ თავისუფალი შესაძლებლობა სამსახურიხათვის და მონაწილეობა მიიღონ ეკონომიკურ საქმიანობაში;
 - (c) უფლება, თავისუფლად გაერთიანების და თანასწორობის საფუძველზე მონაწილეობა მიიღოს საზოგადოებრივ საქმიანობაში;

- (d) უფლება, აირჩიონ და მონაწილეობდნენ სამთავრობო და საჯარო საქმიანობაში, მათ შორის, ამ უფლების განსაზღვრებლებად საჭირო საშუალებებზე ხელმისაწვდომობის უფლება;
- (e) უფლება, ისარგებლონ იმ ენით, რომელსაც ისინი ფლობენ.

პრინციპი 23

1. ყველა ადამიანს აქვს განათლების მიღების უფლება.
2. იძულებით გადაადგილებულ პირთათვის შესაბამისმა ხელისუფლებებმა უნდა უზრუნველყონ, რომ ამ პირებისათვის საკუთრებაში ან მფლობელობაში არსებული ქონება, კერძოდ, იძულებით გადაადგილებული ბავშვებისათვის დაწყებითი განათლება იყოს უფასო და სავალდებულო. განათლების მიღებისას დაცული უნდა იყოს მათი კულტურული თვითმყოფადობა, ენა და რელიგია.
3. განსაკუთრებული ძალისხმევა უნდა იყოს მიმართული იმისკენ, რომ ქალებმა და გოგონებმა სავანაშენებლო პროგრამაში მიიღონ სრული და თანაბარი მონაწილეობა.
4. განათლება და სასწავლო საშუალებები ხელმისაწვდომი უნდა იყოს იძულებით გადაადგილებული პირებისათვის, კერძოდ, არასრულწლოვანთა და ქალებისათვის. მოუხედავად იმისა, ცხოვრობენ თუ არა ისინი ბანაკებში და საამისოდ პირობების შექმნისთანავე.

პარი შეერთებულ ქვეყნებში დამხმარებას შესახებ

პრინციპი 24

1. ნებისმიერი ჰუმანიტარული დახმარება უნდა მიეწოდებოდეს ყოველგვარი დისკრიმინაციის გარეშე. ჰუმანიზმისა და მოკერძოებლობის პრინციპის საფუძველზე.
2. იძულებით გადაადგილებულ პირთათვის ჰუმანიტარული დახმარება არ შეიძლება გამოყენებულ იქნას რაიმე სხვა მიზეზით, კერძოდ გადაიდოს რაიმე პოლიტიკური ან სამხედრო მიზნებისათვის.

პრინციპი 25

1. ეროვნულ ხელისუფლებებს აკისრიათ უპირატესი ვალდებულება და პასუხისმგებლობა, რათა იძულებით გადაადგილებული პირები უზრუნველყონ ჰუმანიტარული დახმარებით.
2. საერთაშორისო ჰუმანიტარულ ორგანიზაციებს და მსგავსი საქმიანობით დაკავებულ დაწესებულებებს უფლება აქვთ შესთავაზონ თავიანთი მომხმარებლობა იძულებით გადაადგილებულთა მხარდასაჭერად. მსგავსი მომხმარებლები არ უნდა ჩაითვალოს არამეგობრულ მოქმედებად ან იგულისხმებოდეს, როგორც სახელმწიფოს შიდა საქმეებში ჩარევა, არამედ უნდა განიხილებოდეს, როგორც კეთილი ნების გამოვლინება. ამასთანავე, ასეთ დახმარებაზე თანხმობა არ უნდა იყოს თვითნებურად მოპოვებული, მაშინ როდესაც ხელისუფლებას არ ძალუძს ან არ ხურს საჭირო ჰუმანიტარული დახმარებით უზრუნველყოფა.
3. შესაბამისმა ხელისუფლებებმა უნდა უზრუნველყონ და გააადვილონ ჰუმანიტარული დახმარების უპრობლემოდ მიღება, და აღჭურვიონ ამ საქმით დაკავებული პირები სწრაფი და დაუბრკოლებელი დაშვებით იძულებით გადაადგილებულ პირებთან.

პრინციპი 26

ჰუმანიტარული დახმარების განმზარციებელი პირების ტრანსპორტი და აჭურვადობა უნდა იყოს დაცული. ისინი არ შეიძლება გახდნენ თავდასხმის ან ძალადობის სხვა აქტების ობიექტები.

პრინციპი 27

1. საერთაშორისო ჰუმანიტარულმა ორგანიზაციებმა და მსგავსი საქმიანობით დაკავებულმა დაწესებულებებმა დახმარების გაწევის დროს სათანადო ყურადღება უნდა მიაქციონ იძულებით გადაადგილებულ პირთა დაცვის საჭიროებას და ადამიანის უფლებებს და იმოქმედონ მათ შესატყვისად. ასეთ შემთხვევაში აღნიშნულმა ორგანიზაციებმა და დაწესებულებებმა პატივი უნდა სცენ შესაბამის საერთაშორისო სტანდარტებს და ქვეყნის წესებს.
2. წინამდებარე პარაგრაფი არ შიღის წინააღმდეგობაში იმ საერთაშორისო ორგანიზაციების დაცვით მოვალეობებთან, რომლებიც აღჭურვილი არიან ხაამისო მანდატით და რომელთა სამსახური შეიძლება შეთავაზებულ ან მოთხოვნილ იქნეს სახელმწიფოს მიერ.

პარი მხეშთი

პრინციპი 28 დებარუნიის, განსახლებიის და რინტეგრაციის შესახებ

პრინციპი 28

1. ხელისუფლების უფლებამოსილ ორგანოებს აქვთ უპირველესი მოვალეობა და პასუხისმგებლობა რათა შექმნან პირობები, ისევე როგორც უზრუნველყონ საშუალება, რაც შესაძლებლობას მისცემს იძულებით გადაადგილებულ პირებს დაბრუნდნენ თავიხი ნებით, უსაფრთხოდ და ღირსეულად თავიანთ სახლებში ან საცხოვრებელ ადგილებში, ან ნებაყოფლობით ხელახლა განსახლებულ იქნენ ქვეყნის სხვა ნაწილში. მსგავსმა უფლებამოსილმა ორგანოებმა ხელი უნდა შეუწყოთ და გააადვილონ დაბრუნებულ ან განსახლებულ იძულებით გადაადგილებულ პირთა რეინტეგრაციას.
2. განსაკუთრებული ძალისხმევა უნდა იქნეს მიმართული იძულებით გადაადგილებული პირების დაბრუნების, დასახლების და რეინტეგრაციის დაგეგმვისა და მართვის პროცესში მონაწილეობის უზრუნველსაყოფად.

პრინციპი 29

1. იძულებით გადაადგილებული პირები, რომლებიც დაბრუნდნენ თავიანთ სახლებში ან ჰუმდომე საცხოვრებელ ადგილას ან ისინი, ვინც დასახლდნენ ქვეყნის სხვა ნაწილში, არ შეიძლება დისკრიმინირებულნი იყვნენ თავიანთი მდგომარეობის გამო. მათ აქვთ უფლება, შეუზღუდავად და თანაბრად, ნებისმიერ დონეზე მიიღონ მონაწილეობა საზოგადოებრივ ურთიერთობებში, აგრეთვე თანაბრად ისარგებლონ საზოგადოებრივი მომსახურებით.
2. ხელისუფლების უფლებამოსილ ორგანოებს აკისრიათ მოვალეობა და პასუხისმგებლობა, რათა დაეხმარონ დაბრუნებულ და/ან ხელახლა დასახლებულ იძულებით გადაადგილებულ პირებს აღუდგინონ, შესაძლებლობის ფარგლებში, მათ საკუთრებასა და მფლობელობაში არსებული ქონება, რომელიც მათ დატოვეს ან წაერთვათ გადაადგილებისას. როდესაც ქონებისა და მფლობელობის აღდგენა შეუძლებელია, ხელისუფლების უფლებამოსილმა ორგანოებმა უნდა უზრუნველყონ ან დაეხმარონ იმ პირებს შესაბამისი კომპენსაციის ან სხვა სახის რეპარაციის მიღებაში.

პრინციპი 30

ხელისუფლების შესაბამისმა ორგანოებმა უნდა დაუშვან და გაუადვილონ საერთაშორისო ჰუმანიტარულ ორგანიზაციებსა და შესაბამის დაწესებულებებს თავიხი მანდატის განხორციელების შესაძლებლობა, რათას მათ სწრაფად და შეუფერხებელად განახორციელონ იძულებით გადაადგილებულ პირთა დახმარება მათი დაბრუნების, განსახლების ან რეინტეგრაციის პროცესში.